

ЕКОНОМСКО-ПРАВНА АНАЛИЗА ВИСИНЕ ЗАРАДЕ ПРИПАДНИКА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ ПРЕ И У ТОКУ ТРАЈАЊА МУЛТИНАЦИОНАЛНЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Милош Миљковић и Александар Савић
Универзитет одбране у Београду, Војна академија
Горан Дивац
Висока школа за менаџмент и економију, Крагујевац

У чланку ће бити сагледано како висина примања коју припадници снага безбедности остварују у мултинационалној операцији утиче на њихову одлуку да се прикључе МНОп-у. Зарада запослених у МО и ВС, у зависности од чина који имају и дужности коју обављају, варира око и изнад просечне месечне зараде у Србији, а с обзиром на то да је накнада за учешће у МНОп-у за животни стандард у Србији висока, то је један од основних мотива заинтересованих припадника МО и ВС. Ту претпоставку потврђује и податак да је број заинтересованих припадника ВС у знатном порасту.

У раду је приказан и компаративни преглед висине зараде коју припадници МО и ВС остварују пре одласка у МНОп и укупних примања која ће остварити након партиципација у некој од операција, а наведена је и правна регулатива на којој се заснивају примања пре и у току операције.

Кључне речи: *мировна операција, зарада, новац, мотив*

Увод

Законом о Војсци Србије, у члану 2, предвиђено је да се употреба Војске Р. Србије ван граница уређује посебним законом. На основу те одредбе донесен је 2009. године Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама¹ (МНОп) ван граница Републике Србије. Доношењем оваквог закона аутоматски се омогућило припадницима МО и ВС учешће у МНОп-у. Конкретна употреба Војске Србије и других снага одбране ближе се уређује Годишњим планом употребе Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама.²

¹ Према Закону о одбрани, са последњим изменама и допунама из 2015, мултинационалне операције су активности које се предузимају у оквиру система колективне безбедности и система колективне одбране, у складу са међународним правом и потврђеним међународним уговорима.

² Годишњи план употребе припрема Министарство одбране за своје припаднике, а усваја га Народна скупштина Републике Србије.

У Закону о употреби ВС у МНОп-у предвиђено је и на шта припадници ВС ангажовани у МНОп-у имају право, што је детаљније разрађено у Уредби о основама и мерилима за увећање плате и друга новчана примања припадника Војске Србије и других снага одбране за време учешћа у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије. Тако је дефинисано да ангажовани припадници имају право на: увећање плате, увећан стаж осигурања, накнаду трошкова за ризик у служби и додатке за географске и климатске услове, накнаду трошкова путовања до места становања и назад за сваких шест месеци проведених у МНОп-у, лично осигурање од болести, ризика рањавања, тежих повреда, инвалидитета или смрти, путне трошкове и бесплатан одмор у објектима предвиђеним за одмор и рекреацију по повратку из МНОп-а.

Због оваквих погодности, а нарочито одредбе по којој припадник упућен у МНОп има право на увећану плату, као и накнаду трошкова за ризик у служби и за географске и климатске услове, припадници снага безбедности често се пријављују. Такође, поред накнаде за учешће у операцији, припаднику следује и плата у земљи као да ради. Она се рачуна према Правилнику о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије, док се накнада за учешће у МНОп-у обрачунава у складу са Уредбом о увећању плате и других новчаних примања припадника ВС упућених у МНОп.

Плата професионалних војних лица пре одласка у МНОп

Уставом Републике Србије загарантовано је право на рад сваком човеку уз одређену накнаду за извршени рад.³ У Закону о раду читаво поглавље посвећено је заради, накнади зараде и другим примањима. У Закону о Војсци поглавље VIII регулише плату и друга новчана примања војних лица, тако да је на основу наведених законских одредби војним лицима загарантована плата. Она се детаљно уређује правилником који доноси министар одбране, а на основу већ наведених законских аката.

Правилник који регулише плате војних лица је Правилник о платама и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске Србије којим су утврђени коефицијенти за обрачун плате, услови и мерила за увећање и умањење плате, накнада плате, рокови за исплату, отпремнине, награде и друга примања професионалних припадника. Плата ПВЛ утврђује се множењем коефицијента за обрачун плате и основице за њен обрачун и исплату, коју утврђује Влада.

Коефицијенти за обрачун плате ПВЛ

Коефицијенти за обрачун плате професионалних припадника састоји се од основног коефицијента и додатног коефицијента који су прописани Правилником о платама професионалних припадника ВС.

Основни коефицијент (Ок) састоји се од коефицијента према чину (Кч) и коефицијента према положају (Кп). Коефицијент према чину одређује се у зависности од чина који припадник има, а коефицијент према положају у зависности од формацијског места припадника.

³ Бранко Лубарда, Увод у радно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 3. издање 2015, стр. 36.

Додатни коефицијент (Дк) састоји се од коефицијента за посебне услове службе и коефицијента за специфичну војну службу. Коефицијент за посебне услове службе⁴ прописан је на основу Закона о Војсци и то на основу посебних услова под којима ПВЛ раде, а Правилником о платама професионалних припадника ВС дефинисано је да он буде од 20% до 25% од основног коефицијента. Коефицијент за посебне услове службе увећава се и професионалном припаднику који ради у одређеној јединици⁵. Различите јединице реализују различите задатке, па је од степена сложености и комплексности задатака који се извршава овај коефицијент такође различит. Коефицијент за специфичну војну службу одређује се на основу службе која је специфична и ризична. Тако се коефицијент за специфичну војну службу одређује за припаднике запослене у летачкој, падобранској, ронилачкој служби и др.

Увећање и умањење плате

Професионално војно лице има право на увећање плате по основу службене оцене, право на додатак на плату по основу времена проведеног у служби – минули рад (Мр) за сваку годину по 0,4% од плате, додатак за рад ноћу 26% од радног сата за сваки сат проведени на послу, а додатак за рад на дан када је државни празник накнада износи 110% од вредности радног сата плате.

Када ПВЛ заступа неко друго лице има право на додаток за додатно оптерећење и то 10% од своје плате. Када професионално лице и након завршетка радног времена мора бити у приправности, има право на додатак за приправност и то у износу од 10% вредности радног сата плате за сваки сат проведени у приправности.

Накнада плате

Професионално војно лице има право на накнаду плате када је на годишњем одмору, на школовању, у време државног празника и када је привремено спречено за рад у случају болести или повреде изазваних на раду⁶. У свим тим случајевима ПВЛ има право на пуну плату.

Отпремнине, награде и друга примања

У случајевима када професионалном војном лицу престане служба има право на отпремнину под условима које прописује Правилник о платама професионалних припадника ВС, а када оствари добре резултате у служби има право на новчану на-

⁴ Према Закону о Војсци Србије под посебним условима се сматра: учешће на вежбама, логоровањима, узбунама, вршење службе дежурства, немогућност избора радног места и места службовања, премештаја...

⁵ На основу Правилника о платама професионалних припадника ВС омогућено је да припадници јединица као што су Специјална бригада, Војна полиција, Инспекторат одбране и друге имају увећање коефицијента за посебне услове службе.

⁶ Трандафиловић, С., Ђорђевић, З., Драговић, Н., Андрејић, М. Систем зарада и мотивација професионалних војних лица у функцији развоја људских ресурса, Зборник радова 19. Међународна DQM конференција Управљање квалитетом и поузданосту, 2016, стр. 258.

граду, али не више од једанпут годишње. Друга примања ПВЛ може остварити по основу стручних дежурстава и извршењем посебних задатака и активности, као службовањем на местима на којима се ради под отежаним условима.⁷

Приказ обрачуна плате ПВЛ пре одласка у МНОп

Плата професионалних војних лица пре одласка у МНОп обрачунава се на следећи начин: доприноси за здравствено осигурање – 5,15%, доприноси за ПиО – 14%, доприноси у случају незапослености – 0,75%, што укупно износи 19,9%. Доприноси који се обрачунавају на плату рачунају се на основу Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање. Порез на зараде запосленог је 10%, а пореска олакшица 11.433,00, што се рачуна на основу Закона о порезу на доходак грађана. Основица за обрачун плате је 33.745,48⁸, коју прописује Влада Републике Србије (она се из године у годину може мењати, није константна).

Пример:

Потпоручник, командир вода, 14. платна група, 2 године и 8 месеци минулог рада, припадник Специјалне бригаде. Израчунати нето и бруто плату, порезе и доприносе који следеју официру за месец јул 2016. год.

Обрачун:

Коефицијент по чину: $Kч = 0,54$

Коефицијент по положају: $Kп = 0,90$

$Ок = Kч + Kп = 0,54 + 0,9 = 1,44$

Додатни коеф. за посебне услове службе: $Дк_1 = Ок * 25\% = 1,44 * 0,25 = 0,36$

Додатни коефицијент за посебне услове службе због спец. бр.: $Дк_2 = Ок * 25\% = 1,44 * 0,25 = 0,36$

$Дк = Дк_1 + Дк_2 = 0,36 + 0,36 = 0,72$

Укупни коефицијент: $Ук = Ок + Дк = 1,44 + 0,72 = 2,16$

Плата: $Ук * Основица = 2,16 * 33.745,48 = 72.890,23$

Године радног стажа: 2

Минули рад (мр): $Плата * (0,4 \% * 2) = 72.890,23 * 0,8\% = 583,12$

Бруто плата = Плата + Минули рад = $72.890,23 + 583,12 = 73.473,35$

Порез: (Бруто плата – пореска олакшица) * 10% = $(73.473,35 - 11.433) * 10\% = 62.040,35 * 10\% = 6.204,0$

Доприноси: Бруто плата * 19,9 % = $73.473,35 * 0,199 = 14.621,19$

Нето плата: Бруто плата – Порез – Доприноси = $73.473,35 - 6.204,0 - 14.621,19 = 52.648,16$

⁷ Према Правилнику о платама професионалних припадника ВС, за рад под отежаним условима месечна накнада износи 20% од плате утврђене према основном коефицијенту.

⁸ Основица за обрачун и исплату плате није фиксна, доноси је Влада својим закључком и зависи од економског стања у држави. У овом примеру основица је узета из 2015. године, док је за 2016. годину већа за 2% у односу на приказану у примеру.

На основу приказаног обрачуна долази се до износа од 52.851,79, што је, у ствари, плата професионалног војног лица за одређени месец који је дат у хипотетичком примеру. Тај износ приказан је без одређених додатака који, такође, следују официру. У износ није урачуната накнада за увећане трошкове становања, као ни накнада трошкова за превоз и дежурства. У примеру је приказана само плата, тј. нето плата, како бисмо је касније могли упоредити са увећаном платом и осталим накнадама која ће следовати лицу у току трајања мировне операције. На основу нето плате може се говорити о томе какви се резултати постижу на раду и какво је вредновање рада у земљи, као и да ли је оно у функцији мотивисања.⁹

Плата професионалних војних лица у току трајања МНОП-а

Припадницима Војске Србије је на основу билатералних споразума између Републике Србије и Уједињених нација дата могућност одласка у МНОП, а на основу домаћег закона о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије та могућност се и реализује. У току трајања МНОП-а професионални припадници имају право на плату у земљи као да су радили, али имају право и на увећање плате, накнаду трошкова за ризик у служби, додаток за географске и климатске услове.

Све накнаде и додатке детаљно уређује Уредба о основима и мерилима за увећање плате и друга новчана примања припадника Војске Србије и других снага одбране за време учешћа у МНОП-у и ван граница Републике Србије из 2011 године. Лице упућено у МНОП има право, још пре одласка, на исплату 50% месечног износа увећања плате и других примања. Лицима која су упућена у МНОП увећање плате, накнаде трошкова, као и додаци по разним основама, рачунају се множењем коефицијента са основицом. Коефицијенти су утврђени Владином Уредбом, а основица се утврђује Закључком Владе.

Увећање плате

За учешће у МНОП-у предвиђени су коефицијенти за различите категорије лица, како за ПВЛ, тако и за цивилна лица и припаднике других снага одбране

За ПВЛ одређују се коефицијенти у распону од 7,5 за генерал-мајора до 2,6 за разводника, док се за цивилна лица ти коефицијенти крећу у распону од 6,3 до 2,5 и зависе од стручне спреме упућеног лица. Предвиђено је да лица на командним и штабним дужностима, као и за вршење специфичне дужности, имају увећане коефицијенте. Цивилна лица на руководећим позицијама имају, такође, увећане коефицијенте.

⁹ Надовеза, Б., Обрић, Б. Вредновање рада и резултата рада у функцији мотивисања, Центар за економска и финансијска истраживања Београд, ОДИТОР, часопис за менаџмент, право и финансије 01/2010, стр 56.

Накнада трошкова за ризик у служби

Накнада трошкова за ризик у служби припада лицу упућеном у МНОп због извршавања задатака у отежаним и по безбедност ризичним условима и условима опасним по живот и здравље. Коефицијенти за ову накнаду одређују се у распону од 1,0 за подручја са врло ниским ризиком, па све до 6,0 за подручја са екстремно високим ризиком. Ове коефицијенте за сваку мултинационалну операцију одређује министар одбране уз консултације са осталим државним органима чије снаге учествују у мисији.

Додатак за географске и климатске услове

Додатак за географске и климатске услове одређује се лицима упућеним у МНОп због климатских специфичности и географских услова у којима живе и извршавају задатке. Коефицијенти се одређују за суптропску и тропску климу и варирају од 0,5 до 2,0. Ове коефицијенте, као и коефицијенте за накнаду трошкова за ризик у служби, за сваку мултинационалну операцију одређује министар одбране уз консултације са осталим државним органима чије снаге учествују у мисији.

Приказ обрачуна плате ПВЛ у току трајања МНОп-а

Основица за обрачун увећања, накнаде и трошкова припадника упућених у МНОп одређује се на основу Закључка Владе из 2011. године у износу од 400 \$. Износи увећања плата, накнаде и трошкова приказани су у нето износу и на њих се не обрачунавају порези и доприноси. Износ који се добија обрачуном је нето износ.

Пример:

Потпоручник, командир вода, 14. платна група, 2 године и 8 месеци минулог рада, припадник Специјалне бригаде, 1. јануара 2016. упућен у мировну мисију у подручје са ниским ризиком и условима пустињске климе. Израчунати примања на која потпоручник има право као учесник МНОп-а за јануар 2016.

Обрачун:

– Увећање плате:

чин: потпоручник

Коефицијент према чину (Кч) = 4,00

Додатни коефицијент (Дк) = 0

Коефицијент за увећање плате (Ку) = (Кч) + (Дк) = 4,00

– Накнада трошкова за ризик у служби:

подручје са ниским ризиком

Коефицијент за ризик (Кр) = 2,00

– Додатак за климатске и географске услове:

пустињска клима

Коефицијент за климу (Кк) = 1,50

Укупно увећање плате због учешћа у МНОп-у (У):

$U = (K_u + K_r + K_k) * 400\$ = (4,00 + 2,00 + 1,50) * 400\$ = 7,50 * 400\$ = 3.000\$$

На основу приказаног обрачуна долази се до износа од 3.000\$, што је нето накнада коју ће лице примити за конкретан месец проведен у МНОп-у. У овом случају обрачун се вршио само за накнаду за учешће у МНОп-у, а поред ње лицу следује и плата у земљи.

Закључак

Одлазак припадника Војске Србије и Министарства одбране у МНОп-у регулисан је законом, што значи да без сагласности Народне Скупштине РС који она даје Законом о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије, одлазак припадника снага безбедности не би био могућ.

Поставља се питање шта припаднике снага безбедности наводи да се пријављују за одлазак у мултинационалне операције. Наиме, број заинтересованих лица последњих година је све већи, са тенденцијом даљег раста. Анализирајући разлоге пријављивања за одлазак у МНОп, долази се до закључка да је зарада један од основних мотива. Компаративним приказом плате коју лице прима у земљи и накнаде коју прима у МНОп-у закључује се да је накнада приближно пет пута већа од плате. То значи да лице мора да ради пет месеци на својој функционалној дужности да би примило износ који ће примити за месец дана у МНОп-у. Ако се претпостави да мировна операција траје у континуитету шест месеци, након чега се контингент снага мења, лако је утврдити да ће лице за шест месеци примити око 18.000 \$. За тај износ у земљи би морало да ради око 30 месеци, тј. 2,5 године.

Ипак, поред одвојености од породице, постоје и други недостаци: различити степени ризика који се односе на могућност настајања сукоба у подручју операције, што може имати за последицу повреде, а у крајњем случају и страдање. Треба поменути да су припадници МНОп-а осигурани.

На основу компаративног приказа зараде лица пре и у току трајања МНОп-а показано је да зарада представља основни мотив за одлазак у МНОп.

Литература

[1] Закон о Војсци Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 88/09, 101/10 – др закон, 10/2015 и 88/2015 – одлука УС)

[2] Закон о одбрани („Службени гласник РС”, бр. 116/2007 и 88/2009 - др. закон, 104/2009 - др. закон и 10/2015)

[3] Закон о употреби ВС и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 88-09 од 26.10.2009)

[4] Правилник о платама и другим новчанима примањима професионалних припадника Војске Србије („Службени војни лист”, бр. 28 од 14. децембра 2011)

[5] Уредба о основима и мерилима за увећање плате и друга новчана примања припадника Војске Србије и других снага одбране за време учешћа у Мултинационалним Операцијама ван граница Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 27/2011)

[6] Бранко Лубарда, Увод у радно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 3. издање 2015.

[7] Трандафиловић, С. (2012) Значај система награђивања и мотивисања запослених за професионализацију Војске Србије. Београд: Мегатренд Универзитет, Факултет за пословне студије, докторска дисертација.

[8] Трандафиловић, С., Ђорђевић, З., Драговић, Н., Андрејић, М. Систем зарада и мотивација професионалних војних лица у функцији развоја људских ресурса, Зборник радова 19. Међународна DQM конференција Управљање квалитетом и поузданошћу, 2016.

[9] Надовеза, Б., Обрић, Б. Вредновање рада и резултата рада у функцији мотивисања, Центар за економска и финансијска истраживања Београд, ОДИТОР, часопис за менаџмент, право и финансије 01/2010.